

زیارتگاه‌های عراق

معرفی زیارتگاه‌های مشهور در کشور عراق

تألیف

محمد مهدی فقیه بحر العلوم و احمد خامه یار

جلد
اول

سرشناسه: فقیه بحر العلوم، محمد مهدی، ۱۳۵۱
 عنوان و نام پدید آور: زیارتگاههای عراق (معرفی زیارتگاههای مشهور در کشور عراق) تألیف: محمد مهدی
 فقیه بحر العلوم و احمد خامه یار.
 مشخصات نشر: تهران: مشعر، ۱۳۹۴.
 مشخصات ظاهری: ۲ ج.
 شابک: ج. ۱: ۵-۶۴۱-۵۴۰-۹۶۴-۹۷۸
 وضعیت فهرستنویسی: قیاً.
 موضوع: زیارتگاههای اسلامی -- عراق -- کتابهای راهنما
 موضوع: عراق -- کتابهای راهنما
 شناسه افزوده: خامه یار، احمد، ۱۳۵۸ -
 ردیف ملی: مجله: ۱۳۹۴ / ۷ / ۲۶۳ BP
 رده بندی دیویی: ۲۹۷ / ۷۶۴
 شماره کتابشناسی ملی: ۴۱۱۶۵۳۸

زیارتگاههای عراق

معرفی زیارتگاههای مشهور در کشور عراق

« جلد اول »

● تألیف:	محمد مهدی فقیه بحر العلوم - احمد خامه یار
● تهیه و تدوین:	پژوهنده علمی و زیارت
● ناشر:	مؤسسه فرهنگی - علمی مشعر
● چاپ و صحافی:	چاپخانه مشعر
● نوبت چاپ:	اول - بهار ۱۳۹۵
● شمارگان:	۱۰۰۰ نسخه
● بها:	۳۴۰۰۰ تومان

شابک: ۵-۶۴۱-۵۴۰-۹۶۴-۹۷۸ ISBN: 978-964-540-641-5

مراکز پخش و فروشگاههای مشعر:

تهران: تلفن: ۰۳۱۲۰۰۳۶۴۵ - ۰۲۱ / قم: تلفن: ۰۳۷۸۳۸۴۰۰ - ۰۲۵

فهرست

۱۹.....	دیباچه
۲۱.....	مقدمه

فصل اول: زیارتگاه‌های استان نجف

۲۳.....	مقدمه
۲۳.....	موقعیت جغرافیایی استان نجف
۲۴.....	تاریخچه شهر نجف
۲۷.....	فضیلت کوفه و نجف
۲۹.....	گفتار اول: ۱. آستان مقدس امیرمؤمنان (علیه السلام)
۲۹.....	محل قبر امام عقی (علیه السلام) و چگونگی پیدایش آن
۳۳.....	۲. قبر آدم و نوح
۳۴.....	تاریخچه آستان مقدس امیرمؤمنان (علیه السلام)
۳۷.....	تاریخچه صندوقچه و ضریح مطهر
۴۰.....	موضع الاصبعین (جایگاه دو انگشت)

- ۴۱ توصیف معماری آستان مقدس
- ۴۱ صحن و حجره‌ها
- ۴۲ دروازه‌های صحن
- ۴۳ حرم مطهر و رواق‌ها
- ۴۴ ایوان‌ها
- ۴۴ گنبد و گلدسته‌ها
- ۴۶ ناودان طلا
- ۴۶ بناهای وابسته به حرم مطهر
- ۴۶ مسجد الخضراء
- ۴۷ حسینیه (المدرسة العباسية)
- ۴۷ تکیه بکاشیه
- ۴۸ صحن حضرت فاطمه علیها السلام
- ۴۸ مسجد الرأس
- ۴۸ تحقیقی درباره مدفن رأس الحسن علیه السلام
- ۵۲ مقام‌های ائمه علیهم السلام در محدوده حرم امیر علیه السلام
- ۵۲ ۳. مقام امام زین‌العابدین علیه السلام
- ۵۲ ۴. مقام امام جعفر صادق علیه السلام
- ۵۲ ۵. سایاط (گذر) امام زمان علیه السلام
- ۵۳ علمای مدفون در حرم مطهر
- ۵۳ علامه حلی
- ۵۴ مقدس اردبیلی
- ۵۵ ملا عبدالله شوشتی
- ۵۵ ملا محمد مهدی تراقی
- ۵۶ ملا احمد تراقی
- ۵۶ ملا جعفر استرآبادی
- ۵۷ شیخ مرتضی انصاری
- ۵۸ سید اسماعیل بهبهانی
- ۵۸ سید حسین کوه‌کمره‌ای
- ۵۸ محمد حسین اصفهانی نجفی

۵۹	میرزای شیرازی
۶۰	میرزا حبیب‌الله رشتی
۶۰	میرزا محمد حسن آشتیانی
۶۱	محدث نوری
۶۲	سید عبدالله بهبهانی
۶۲	ملا محمد علی نخجوانی
۶۳	سید عبدالقصد موسوی شوشتری جزایری
۶۳	سید محمد کاظم طباطبایی یزدی
۶۴	آخوند خراسانی
۶۴	شیخ اشرف اصفهانی
۶۵	شیخ عبدالقادر امقازی
۶۵	میرزا محمد حسن نائینی
۶۶	شیخ عباس قمی
۶۶	ضیاء الدین عراقی
۶۷	محمد حسین کمپانی
۶۷	سید ابوالحسن اصفهانی
۶۸	حاج آقا حسین قمی
۶۸	سید ابراهیم اصطهباناتی
۶۹	سید عبدالحسین شرق الدین
۷۰	سید عبدالهادی شیرازی
۷۰	شهید سید مصطفی خمینی
۷۱	سید ابوالقاسم خوئی
۷۲	گفتار دوم: زیارتگاه‌های شهر نجف
۷۲	۶. مسجد حنانه
۷۳	۷. مرقد صافی صفا یمانی
۷۳	۸. مرقد کمیل بن زیاد نخعی
۷۶	۹. مزار امامزاده عمران بن علی علیه السلام
۷۶	۱۰-۱۲. مزارات آمنه، رقیه و زهرا، دختران امام حسن علیه السلام
۷۷	۱۳. مزار بنت الحسن علیه السلام
۷۷	۱۴. مقام امام زین العابدین علیه السلام

۷۷. ۱۵. مقام محمد حنفیه ۷۷
۷۸. مقابر علمای مدفون در نجف ۷۸
۷۸. ۱۶. مقبره سید عبدالاعلی سیرواری ۷۸
۷۸. ۱۷. مقبره سید محسن حکیم ۷۸
۷۹. ۱۸. مقبره شهید سید محمدباقر حکیم ۷۹
۸۰. ۱۹. مقبره شهید سید محمدباقر صدر ۸۰
۸۱. ۲۰. مقبره سید مهدی بحر العلوم ۸۱
۸۲. ۲۱. مقبره شیخ جعفر کاشف الغطاء ۸۲
۸۲. ۲۱. بره شیخ خضر شلال ۸۲
۸۳. ۲۲. مقبره شیخ طوسی ۸۳
۸۴. ۲۴. مقبره شیخ عبدالحسین امینی ۸۴
۸۵. ۲۵. مقبره شیخ محمد حسینی صاحب جواهر ۸۵
۸۵. قبرستان وادی السلام زیارتگاه‌های آن ۸۵
۸۸. ۲۶. مرقده حضرت هود علی‌ه السلام ۸۸
۸۹. ۲۷. مقام حضرت مهدی علیه السلام امام مروه صادق علیه السلام ۸۹
۹۰. ۲۸. مقبره سید علی آقا قاضی طباطبائی ۹۰
۹۰. ۲۹. قبر رئیسعلی دلواری تنگستانی ۹۰
۹۱. مدارس دینی شهر نجف ۹۱
۹۴. کتابخانه‌های نجف ۹۴
۹۵. گفتار سوم: کوفه ۹۵
۹۵. ۳۰. مسجد کوفه ۹۵
۹۹. فضایل مسجد کوفه ۹۹
۱۰۱. مقام‌های مسجد کوفه ۱۰۱
۱۰۲. ۳۱. بیت الطشت ۱۰۲
۱۰۲. ۳۲. دکه القضاء ۱۰۲
۱۰۲. ۳۳. دکه المعراج ۱۰۲
۱۰۳. ۳۴. محراب امام علی علیه السلام ۱۰۳
۱۰۳. ۳۵. مقام آدم علیه السلام ۱۰۳
۱۰۳. ۳۶. مقام ابراهیم علیه السلام ۱۰۳
۱۰۳. ۳۷. مقام امام جعفر صادق علیه السلام ۱۰۳

۱۰۳		۳۸. مقام امام زین العابدین علیه السلام
۱۰۴		۳۹. مقام جبرئیل علیه السلام
۱۰۴		۴۰. مقام خضر علیه السلام
۱۰۴		۴۱. مقام نوح علیه السلام
۱۰۴		۴۲. مقام کشتی نوح علیه السلام
۱۰۵		زیارتگاه‌های متصل به مسجد کوفه.....
۱۰۵		۴۳. مرقد مسلم بن عقیل.....
۱۱۶		۴۴. مرق مختار ثقفی.....
۱۲۰		۴۵. مزار هاشم بن عروه.....
۱۲۱		۴۶. مسجد سهله.....
۱۲۴		مقام‌های مسجد سواد.....
۱۲۴		۴۷. مقام ابراهیم علیه السلام
۱۲۴		۴۸. مقام ادريس علیه السلام
۱۲۴		۴۹. مقام خضر علیه السلام
۱۲۴		۵۰. مقام صالحین.....
۱۲۵		۵۱. مقام امام زین العابدین علیه السلام
۱۲۵		۵۲. مقام امام جعفر صادق علیه السلام
۱۲۵		۵۳. مقام حضرت مهدی علیه السلام
۱۲۶		سایر مساجد متبرکه کوفه.....
۱۲۶		۵۴. مسجد زید بن صوحان.....
۱۲۶		۵۵. مسجد صعصعة بن صوحان.....
۱۲۷		۵۶. مسجد الحمراء و مزار حضرت یونس علیه السلام
۱۲۸		سایر زیارتگاه‌های کوفه.....
۱۲۸		۵۷. خانه امام علی علیه السلام
۱۲۹		۵۸. مرقد میثم تمار.....
۱۳۴		۵۹. مزار امامزاده خدیجه دختر امام علی علیه السلام
۱۳۵		۶۰. مزار اولاد الحسن علیه السلام
۱۳۷		۶۱. مزار سید ابراهیم الغمر حسنی.....
۱۴۶		۶۲. مزار سید کریم حسنی.....
۱۴۶		سایر نقاط تاریخی کوفه.....

۱۴۹	گفتار چهارم: سایر زیارتگاه‌های استان نجف
۱۴۹	۶۳. مقام امام حسن مجتبی علیه السلام
۱۴۹	۶۴. مزار ابراهیم خلیل علیه السلام
۱۵۰	۶۵. مزار امامزاده محمد اصغر بن امام زین العابدین علیه السلام
۱۵۱	دفن شدگان در مزار
۱۵۲	۶۶. مزار سید ابوهاشم بن محمد حنفیه
۱۵۶	۶۷. مزار سید علوان یاسری

فصل دوم: زیارتگاه‌های استان کربلا

۱۵۷	مقدمه
۱۵۸	گفتار اول: ۶۸. استان مقدس امام حسین علیه السلام
۱۵۸	تاریخچه آستان مقدس
۱۵۸	موقعیت قبر امام حسین علیه السلام و شهادت
۱۵۸	نخستین زائران قبر امام حسین علیه السلام
۱۶۰	نخستین ساختمان قبر شریف
۱۶۱	تخریب قبر در دوره متوکل
۱۶۲	روند بازسازی و توسعه آستان تا آغاز دوره صفوی
۱۶۶	روند بازسازی و توسعه آستان در دوره صفوی
۱۶۸	تجاوز و حمله و حشیانه‌هایها به کربلا
۱۶۹	روند بازسازی و توسعه آستان از دوره قاجار تا زمان حاضر
۱۷۲	تاریخچه صندوقچه و ضریح قبر مطهر امام علیه السلام
۱۷۵	توصیف معماری آستان مقدس
۱۷۵	صحن و حجره‌ها
۱۷۶	ورودی‌های صحن
۱۷۷	ایوان‌های صحن
۱۷۸	ایوان وزیر
۱۷۸	ایوان ناصری
۱۷۸	ایوان طلا

۱۷۹	حرم و گنبدخانه
۱۸۰	رواق‌های حرم
۱۸۱	گنبد و گنبدسته‌ها
۱۸۲	گنجینه آستان
۱۸۳	آثار و اماکن از بین رفته در محدوده آستان مقدس
۱۸۳	صحن کوچک
۱۸۳	مناره عبد
۱۸۴	مقبره آبویه
۱۸۵	مسجد جامع مقام رأس الحسین علیه السلام
۱۸۵	مدرسه سردار حسن خان
۱۸۵	مدرسه زبیه
۱۸۵	مدرسه صدر اعظم
۱۸۶	مسجد بزرگ ناصری
۱۸۶	تکیه یکتاشیه
۱۸۶	اماکن زیارتی در محدوده حرم امام حسین علیه السلام
۱۸۶	۶۹. قتلگاه
۱۸۷	۷۰. تار موه‌های پیامبر صلی الله علیه و آله
۱۸۷	۷۱. قبر حضرت علی اکبر علیه السلام
۱۹۰	۷۲. ضریح شهدای کربلا
۱۹۱	۷۳. قبر حبیب بن مظاهر اسدی
۱۹۴	۷۴. قبر ابراهیم مجاب
۲۰۸	قبور علما در آستان مقدس حسینی
۲۰۸	۷۵. آرامگاه فضولی بغدادی
۲۰۹	۷۶. قبر سید ابوالاحمد موسوی
۲۱۰	۷۷. قبر شیخ حسینقلی همدانی
۲۱۲	۷۸. قبر شیخ محمدتقی شیرازی
۲۱۳	۷۹. قبور علمای شیعه در رواق علما
۲۱۶	دیگر شخصیت‌های مدفون در حرم امام حسین علیه السلام
۲۲۵	گفتار دوم: ۸۰. آستان مقدس حضرت عباس علیه السلام
۲۲۵	تاریخچه آستان مقدس

۲۲۶	تاریخچه نصب صندوقچه‌ها و ضریح‌ها بر قبر حضرت عباس (ع)
۲۲۷	توصیف معماری آستان مقدس
۲۲۷	الف) صحن و ایوان‌های آن
۲۲۸	ب) ورودی‌های صحن
۲۲۹	ج) ایوان طلا
۲۲۹	د) حرم و گنبدخانه
۲۳۰	ه) رواق‌های حرم
۲۳۰	و) گنبد و مناره‌ها
۲۳۱	کتابخانه آستان

۲۳۲ گفتار سوم: زیارتگاه‌های شهر کربلا

۲۳۲	۸۱. تال زیاده
۲۳۲	۸۲. خیمه‌گاه حسنین
۲۳۴	۸۳. مرقده خُرَین یزید حلی
۲۴۰	۸۴. مرقده عون بن عبدالله
۲۴۲	۸۵. مقام امام علی (ع)
۲۴۶	۸۶. مقام گفت‌وگوی امام حسین (ع) با عمر سعد
۲۴۶	۸۷. مقام امام جعفر صادق (ع)
۲۴۶	۸۸. مقام امام موسی کاظم (ع)
۲۴۷	۸۹. مقام حضرت مهدی (ع)
۲۴۷	۹۰. مقام دست راست حضرت عباس (ع)
۲۴۸	۹۱. مقام دست چپ حضرت عباس (ع)
۲۴۸	۹۲. مقام شیر فضه
۲۴۸	۹۳. مقام علی اکبر (ع)
۲۴۹	۹۴. مقام علی اصغر (ع)
۲۴۹	۹۵. مقبره ابن حمزه طوسی
۲۵۲	۹۶. مرقده ابن فهد حلی
۲۵۵	۹۷. مقبره سید محمد آل حوذة
۲۵۵	۹۸. مقبره سید محمد مجاهد
۲۵۷	۹۹. مقبره شریف العلماء

۲۵۸	گفتار چهارم: زیارتگاه‌های استان کرمان
۲۵۸	۱۰۰. چشمه امام علی علیه السلام معروف به «قطاره»
۲۶۰	۱۰۱ و ۱۰۲. حوض و قدمگاه امام علی علیه السلام
۲۶۱	۱۰۳. مقام امام حسن مجتبی علیه السلام
۲۶۱	۱۰۴. مقام امام زین العابدین علیه السلام و اسرای کرمان
۲۶۱	۱۰۵. مرقده نوح بن دزاج
۲۶۹	۱۰۶ و ۱۰۷. مزار اسماعیل و ام‌کلثوم، فرزندان عبدالله بن جعفر طیار
۲۷۱	۱۰۸. مزار امامزاده احمد بن موسی علیه السلام
۲۷۲	۱۰۹. مزار امامزاده الخرس بن موسی علیه السلام
۲۷۴	۱۱۰. مزار امامزاده اسماعیل بن موسی علیه السلام
۲۷۴	۱۱۱. مزار امامزاده عبدالله بن موسی علیه السلام
۲۷۵	۱۱۲. مزار سید احمد مرعاش
۲۷۷	آثار تاریخی مهم استان کرمان

فصل سوم: زیارتگاه‌های استان بغداد

۲۸۱	گفتار اول: ۱۱۳. آستان مقدس کاظمین علیه السلام
۲۸۱	تاریخچه آستان کاظمین علیه السلام
۲۸۱	الف) پیشینه آستان کاظمین علیه السلام
۲۸۳	ب) آستان کاظمین علیه السلام از دوره آل‌بویه تا آغاز دوره صفوی
۲۸۸	ج) آستان کاظمین علیه السلام در دوره صفوی
۲۹۰	د) آستان کاظمین علیه السلام در دوره قاجار
۲۹۳	ه) طرح توسعه آستان کاظمین علیه السلام در دوره معاصر
۲۹۴	تاریخچه صندوقچه‌های قبر و ضریح مطهر
۲۹۶	توصیف ساختمان آستان مقدس کاظمین علیه السلام
۲۹۶	الف) صحن مطهر
۲۹۷	ب) حرم و گنبدخانه‌ها
۲۹۸	ج) رواق‌های حرم
۲۹۹	د) گنبد و مناره‌ها
۳۰۰	ه) مسجد صفوی

- قیور و زیارتگاه‌های موجود در آستان کاظمین علیه السلام ۳۰۰
۱۱۴. مزار از بین رفته فرزندان امام موسی کاظم علیه السلام ۳۰۰
۱۱۵. مقبره ابن قولویه قمی و شیخ مفید ۳۰۶
۱۱۶. مقبره خواجه نصیرالدین طوسی ۳۱۰
۱۱۷. مقبره سید اسماعیل صادر ۳۱۳
۱۱۸. مقبره فرهاد میرزای قاجار ۳۱۵
۱۱۹. مقبره ابویوسف قاضی ۳۱۶
- زیارتگاه شای بیرون از آستان کاظمین علیه السلام ۳۱۸
۱۲۰. مزار سید رضی ۳۱۸
۱۲۱. مزار سید مرتضی قمر شیخ کاظم آری ۳۲۳
۱۲۲. مقبره سید موسی اعرجی ۳۲۷
- سایر دفن شدگان در مدرسه آستان کاظمین علیه السلام و اطراف آن ۳۲۸
- گفتار دوم: زیارتگاه‌های شهر بغداد ۳۳۵
- تاریخچه شهر بغداد ۳۳۵
- مساجد متبرکه و زیارتگاه‌های پیامبران ۳۳۸
۱۲۳. مسجد پیران ۳۳۸
۱۲۴. مسجد عتیقه یا منطقه (مسجد برائتی جدید) ۳۴۴
۱۲۵. مزار یوشع پیامبر علیه السلام ۳۴۸
۱۲۶. مقام خضر الیاس علیه السلام ۳۴۹
- زیارتگاه‌ها و مقابر اصحاب ائمه علیهم السلام و علمای شیعه ۳۵۰
۱۲۷. مرقد عثمان بن سعید عمروی سمان ۳۵۱
۱۲۸. مرقد محمد بن عثمان بن سعید عمروی (شیخ خلانی) ۳۵۲
۱۲۹. مرقد حسین بن روح نوبختی ۳۵۴
۱۳۰. مرقد علی بن محمد سمری ۳۵۶
۱۳۱. مزار قنبر علی ۳۵۷
۱۳۲. مقبره شیخ کلینی و شیخ کراجکی ۳۶۲
- زیارتگاه‌های امامزادگان و سادات ۳۶۸
۱۳۳. مزار امامزاده اسماعیل بن موسی علیه السلام ۳۶۸
۱۳۴. مزار امامزاده سلطان علی ۳۷۳

۳۷۳	 علی بن امام محمد باقر علیه السلام
۳۷۴	 علی بن اسماعیل بن امام جعفر صادق علیه السلام
۳۷۶	 علی بن محمد دیباج بن امام صادق علیه السلام
۳۷۷	 سلطان علی مشعشی
۳۷۷	 سلطان سید علی رفاعی
۳۸۰	 شرح حال سلطان علی
۳۸۱	 ۱۳۵. مزار سید ابراهیم یمانی
۳۸۲	 ۱۳۶. مزار سید ابوخمیره
۳۸۳	 ۱۳۷. مزار سید ابریس موسوی
۳۸۶	 نوادگان سید ادریس
۳۸۷	 ۱۳۸. مزار سید حمزه مودعی
۳۸۸	 ۱۳۹. مزار سید عبدالله موسوی
۳۸۹	 ۱۴۰. مزار سید محمد بن ماعی
۳۹۰	 شرح حال محمد بن اسماعیل بن امام صادق علیه السلام
۳۹۱	 سعادت محمد از امام موسی کاظم علیه السلام
۳۹۳	 محمد، امام خطابه و قرامطه
۳۹۵	 فرزندان و نوادگان
۳۹۵	 ۱۴۱. مشهدالندور
۳۹۶	 نسب شریف و تاریخ شهادت
۳۹۷	 زیارت و نذر عضدالدوله دیلمی
۳۹۹	 زیارت المستکفی
۳۹۹	 همسر و تعداد فرزندان عیدالله
۴۰۱	 دفن شدگان در مشهدالندور و تعمیرات آن
۴۰۳	 زیارتگاهها و مقابر اهل سنت
۴۰۳	 ۱۴۲. مقبره ابوحنیفه
۴۰۸	 ۱۴۳. مقبره ابوسیفین
۴۰۸	 ۱۴۴. مقبره احمد بن حنبل
۴۱۲	 ۱۴۵. مقبره «سنت زبیده» یا زمره خاتون
۴۱۴	 زیارتگاههای صوفیان
۴۱۴	 ۱۴۶. زیارتگاه ابوبکر شبلی

- ۴۱۷..... زیارتگاه بشر حافی یا بشر حنفی
- ۴۲۱..... زیارتگاه بهاء‌الدین روّاس
- ۴۲۲..... زیارتگاه بهلول دانا و بابا نازک ۱۴۹ و ۱۵۰
- ۴۲۶..... زیارتگاه جنید بغدادی و سُرّی سقطی ۱۵۱
- ۴۳۱..... زیارتگاه حبیب عجمی ۱۵۲
- ۴۳۲..... زیارتگاه حسین بن منصور حلاج ۱۵۳
- ۴۳۵..... زیارتگاه سراج‌الدین رفاعی ۱۵۴
- ۴۳۶..... زیارتگاه شهاب‌الدین سهروردی ۱۵۵
- ۴۳۸..... زیارتگاه صدرالدین حمولنی ۱۵۶
- ۴۳۹..... زیارتگاه ضیاء‌الدین سهروردی ۱۵۷
- ۴۴۲..... زیارتگاه عبدالعزیز گیلانی ۱۵۸
- ۴۴۸..... زیارتگاه عبدالعزیز بن یحیی ۱۵۹
- ۴۵۰..... زیارتگاه عزّی ۱۶۰
- ۴۵۲..... زیارتگاه مشیوح عاری ۱۶۱
- ۴۵۲..... زیارتگاه معروف کرخی ۱۶۲
- ۴۵۷..... گفتار سوم: زیارتگاه‌های استان بغداد
- ۴۵۷..... استان مقدس سلمان فارسی در مدائن (سلمان اک)
- ۴۵۸..... مرقّد سنمان محمدی (فارسی) ۱۶۳
- ۴۶۰..... مرقّد حادّیقه بن یمن ۱۶۴
- ۴۶۲..... مرقّد عبدالله بن جابر انصاری ۱۶۵
- ۴۶۳..... مزار امامزاده طاهر بن امام زین‌العابدین علیه السلام ۱۶۶
- ۴۶۴..... زیارتگاه‌های ناحیه راشدیه
- ۴۶۴..... زیارتگاه محمد بن سکران ۱۶۷
- ۴۶۶..... مزار لقمان حکیم و مزار کمون، خادم وی ۱۶۸ و ۱۶۹

فصل چهارم: زیارتگاه‌های استان صلاح‌الدین

- ۴۶۷..... مقدمه
- ۴۶۷..... گفتار اول: ۱۷۰. استان مقدس امامین عسکریین علیه السلام

۴۶۷	تاریخچه آستان سامرا
۴۷۲	توصیف معماری آستان مقدس
۴۷۴	۱۷۱. سرداب غیث
۴۷۸	دفن شدگان در مجاورت دو امام
۴۷۸	یک - حکیمه دختر امام جواد علیه السلام
۴۸۶	دو - نرجس، مادر امام زمان علیه السلام
۴۹۱	سه - جعفر کذاب
۵۰۱	چهار - تمیم بن امام علی النقی علیه السلام
۵۰۲	پنج - یو هاشم جعفری
۵۰۹	تاریخچه شهر سامرا
۵۱۱	آثار تاریخی سامرا
۵۱۱	یک - مسجد جامع
۵۱۲	دو - مسجد ابودلف
۵۱۲	سه - جوسق [یا کوشک] خاف
۵۱۳	چهار - قصر المعشوق و قصر الجص
۵۱۴	پنج - گنبد ضلیبی (مقبره خلفای عباسی)
۵۱۶	گفتار دوم: زیارتگاه‌های آستان صلاح‌الدین
۵۱۶	۱۷۲. آستان مقدس سید محمد بن امام علی النقی علیه السلام
۵۲۰	آستانه سید محمد
۵۲۳	۱۷۳. زیارتگاه اربعین
۵۲۶	۱۷۴. مرقده ابراهیم بن مالک اشتر
۵۲۷	۱۷۵. مرقده جمیل بن ذرّاج (شیخ جمیل)
۵۳۰	۱۷۶. مقام امام علی علیه السلام
۵۳۱	۱۷۷. مقام امام حسن علیه السلام
۵۳۱	۱۷۸. مزار امامزاده احمد بن موسی علیه السلام
۵۳۱	۱۷۹. مزار امامزاده اسحاق بن موسی علیه السلام
۵۳۵	۱۸۰. مزار امامزاده محمد عابد بن موسی علیه السلام
۵۳۹	۱۸۱. مقبره شیخ ریاح
۵۴۰	۱۸۲. مقبره غریب بن مقن (سید غریب)
۵۴۰	۱۸۳. مقبره محمد ابوالحسن

- ۵۴۱ ۱۸۴. مقبره شیخ محمد حاکم (حاجیری)
- ۵۴۱ سایر زیارتگاه‌های استان صلاح‌الدین
- ۵۴۵ پیوست تصاویر
- ۶۸۷ کتابنامه

www.ketab.ir

دیباجه

کشور عراق، خاکجای سرش تن از امامان معصوم علیهم السلام در شهرهای مقدس نجف، کربلا، کاظمین و سامرا می‌یاسد که هر ساله، شاهد گردهمایی‌های بزرگ شیعیان و دوستداران اهل بیت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله در مساجد و زیارتی، نظیر زیارت اربعین و عرفه است. افزون‌براین، در کشور عراق تعدادی از نوجوی از مساجد و اماکن متبرکه، نظیر مساجد مقدس کوفه و سهله و مقام‌های امامان و ائمه علیهم السلام و قبور و زیارتگاه‌های بسیاری از صحابه پیامبر صلی الله علیه و آله و یاران ائمه علیهم السلام و نیز سادات، علما، دکان، فقها، عرفا و اولیا قرار دارد که زیارتگاه مسلمانان راستین و معتقد است.

کتابی که پیش روی خواننده محترم قرار دارد، حاصل تحقیقات و مطالعات گسترده دو پژوهشگر فاضل و ارجمند، آقایان محمد مهدی فقیه محمدی جلالی و بهلولی و احمد خامه‌یار، از محققان در حوزه مزارشناسی است. مؤلفان محترم در این اثر، با تکیه بر منابع مهم تاریخی، انساب، جغرافیا و سفرنامه‌های قدیمی به معرفی بیش از چهارصد زیارتگاه عراق پرداخته‌اند که در گام بعدی به هزار زیارتگاه توسعه خواهد یافت. به جرأت می‌توان گفت این کتاب، جامع‌ترین پژوهش به زبان فارسی است که تاکنون درباره زیارتگاه‌های عراق انجام شده است.

در پایان، پژوهشکده حج و زیارت، ضمن تشکر از دو مؤلف محترم، از حجت‌الاسلام دکتر محمدسعید نجاتی به خاطر تدوین شرح حال برخی از بزرگان و از حجت‌الاسلام سید علی علوی به خاطر در اختیار گذاشتن تصاویر بقاع متبرکه عراق، قدردانی نموده و از تمام اندیشوران حوزه و دانشگاه استدعا دارد تا این پژوهشکده را از راهنمایی‌ها و نظرات خود بهره‌مند سازند. به امید آنکه این اثر، مورد توجه فرهیختگان محترم قرار گیرد.

پژوهشکده حج و زیارت

گروه تاریخ و سیره

www.ketab.ir

مقدمه

سرزمین عراق، مهد نگاه تمدن‌های کهن بین‌النهرین که از تمدن‌های مهم باستانی بشر بوده، از اهمیت ویژه‌ای در تاریخ برخوردار بوده است. این سرزمین پس از اسلام، مدتی در زمان خلافت امام علی علیه السلام و سپس از ایشان در دوره خلفای عباسی، سال‌ها به مرکز خلافت پهناور اسلامی تبدیل شد و این مسکن، عاملی برای شکل‌گیری تعدادی از مراکز مهم علمی و فرهنگی جهان اسلام، نظیر کوفه، بصره، واسط و بغداد در این سرزمین گردید. این شهرها در طول قرون اولیه اسلامی، پایتگاه بسیاری از مذاهب کلامی و فقهی، گرایش‌های فکری، جنبش‌های سیاسی و جریان‌های اجتماعی بوده است.

بی‌تردید، انتخاب کوفه به عنوان مرکز خلافت از سوی مأموران ائمه علیهم السلام و حضور امامان شیعه علیهم السلام و به خاک سپردن ایشان در این سرزمین و نیز قیام‌های سیدان و سادات علوی، از عوامل تأثیرگذار در تبدیل شدن عراق به یکی از مراکز مهم تشیع بوده است. در طول مراحل تاریخی مختلف نیز شاهد شکل‌گیری حوزه‌های مهم فقهی و علمی شیعه در کوفه، بغداد و حله در قرون اولیه و میانی، و دو حوزه مهم نجف و کربلا در قرون متأخر بوده‌ایم.

بدین ترتیب، وجود مساجد متبرکه و عتبات عالیات شیعه و مقام‌های ائمه علیهم السلام و قبور و زیارتگاه‌های بسیاری از سادات و امامزادگان و نیز علمای بزرگ شیعه و حتی ائمه

مذاهب اهل سنت، نظیر ابوحنیفه و صوفیان بزرگ جهان اسلام، نظیر عبدالقادر گیلانی در خاک عراق، آن را به یکی از مقاصد مهم گردشگری دینی مسلمانان، از سرتاسر جهان اسلام تبدیل کرده است و همین مسئله، لزوم پژوهش در این موضوع را اقتضا می‌کند. با وجود حجم نسبتاً بالای آثاری که تاکنون درباره تاریخچه عتبات عالیات و زیارتگاه‌های عراق یا مزارات برخی شهرهای آن، به نگارش درآمده است، هنوز اثر پژوهشی یا تألیفی که دربرگیرنده بیشترین تعداد از زیارتگاه‌های موجود در خاک عراق باشد، منتشر نشده است. هدف از نگارش کتاب حاضر، برطرف کردن این کمبود و پاسخگویی به نیاز موجود در این زمینه بوده است.

با توجه به لزوم تعدیل بخشی در تهیه این اثر و ارائه هرچه سریع‌تر آن به مخاطبان و خوانندگان محترم و نیز فرصت محدودی که با در نظر گرفتن گستردگی و حجم بالای کار، برای پژوهش و نگارش این اثر در اختیار داشتیم، طبیعی است که این نوشتار خالی از کاستی نباشد. اما امیدواریم بتوانیم در چاپ‌های بعدی کتاب، این کاستی‌ها را برطرف سازیم و در فرصت مناسب نیز تحقیقات میدانی لازم را برای بازدید از زیارتگاه‌ها و اطلاع از آخرین وضعیت آنها، به عمل آوریم.

در این پژوهش، تلاش شده است تا همه زیارتگاه‌هایی که در منابع دسترس به آنها اشاره شده است، بررسی شود. در بررسی هر زیارتگاه، آدرس، شرح حال صاحب زیارتگاه، بررسی اعتبار و سند زیارتگاه، تاریخچه و توصیف معماری آن بیان شده است. گفتنی است که متأسفانه، گروه‌های تکفیری و تروریستی، برخی زیارتگاه‌های معرفی شده در این کتاب را تخریب کرده‌اند.

بحر العلوم - خامه یار

بهار ۱۳۹۳